

DE HOEVE, EEN B(L)OEIEND DORP EN LANDSCHAP

ST. ISIDORUSHOEVE E.O. VISIE | INRICHTINGSPLANNEN |
ADVIES | UITVOERING

COLOFON

Adviesbureau
Larenstein: Saskia Bottenberg 06-40950761
 Elco van Engelenhoven 06-50938897
 Jaap Hennevanger 06-13103807
 Stefan Jaspers 06-13572766
 Wilco van Loo 06-41665665
 Vincent Paulissen 06-10947498
 Tjeerd Warringa 06-42591874

Afbeeldingen: Adviesbureau Larenstein,
 tenzij anders vermeld

Illustraties: Adviesbureau Larenstein,
 Nick Put,
 Korien Waanders,
 tenzij anders vermeld.

Vormgeving: Adviesbureau Larenstein,
 Nick Put,
 Korien Waanders,
 tenzij anders vermeld.

Tekst: Adviesbureau Larenstein

Opdrachtgever: René Pruysers

Begeleider: Marco Hoffman

Opleiding: Tuin- en Landschapsinrichting
 Minor Stedelijke Beplantingen
 Van Hall Larenstein
 Larensteinselaan 26A
 Postbus 9001
 6880 GB Velp
 www.vanhalllarenstein.nl

Versie: Bolscherbeek 1.0 (openbaar)

DE HOEVE, EEN B(L)OEIEND DORP EN LANDSCHAP

ST. ISIDORUSHOEVE EN OMGEVING | VISIE |
INRICHTINGSPLANNEN | ADVIES | UITVOERING

Adviesbureau Larenstein
Velp, 18 januari 2013

Hogeschool van Hall Larenstein
Velp (GLD)

Belangengemeenschap St. Isidorushoeve
Wijkraad 't Wolferink

Groene Kennispoort Twente

VOORWOORD

Het afgelopen halfjaar hebben wij (Adviesbureau Larenstein) intensief gewerkt aan project “De Hoeve een b(l)oeiend dorp en landschap”. Het rapport dat voor u ligt is het eindresultaat van onze inbreng aan het project.

Wij hebben dit project uitgevoerd in opdracht van Belangengemeenschap St. Isidorushoeve en de Wijkraad ‘t Wolferink waarbij René Pruyzers als opdrachtgever heeft gefunctioneerd. Het project vormt een onderdeel van de minor “Stedelijke beplanting” die wij volgen binnen de opleiding Tuinen landschapsinrichting/Bos- en natuur beheer aan Van Hall Larenstein. Wij hebben ons hierbij opgesteld als adviesbureau, bestaande uit: Saskia Bottenberg, Elco van Engelenhoven, Jaap Hennevanger, Stefan Jaspers, Wilco van Loo, Vincent Paulissen en Tjeerd Warringa.

In dit rapport zijn de gemaakte plannen opgenomen met de nodige tekstuele toelichting. Ook is het proces dat doorlopen is van inventarisatie en analyse tot aan het definitieve ontwerp opgenomen in het rapport als onderbouwing van het definitieve ontwerp.

Bij deze willen wij een aantal mensen bedanken die ons geholpen hebben tijdens het project. Allereerst willen wij René Pruyzers bedanken voor zijn rol als opdrachtgever. Zijn enthousiasme heeft hij goed overgebracht en ook van zijn leidinggevende kwaliteiten hebben wij veel opgestoken. Daarnaast willen wij Hans van den Berghe bedanken voor zijn bijdrage aan het project.

Richting de gemeente Haaksbergen bedanken wij Eric Ooink, Linda ten Thije Boonkamp, Karel Frühling en Peter Hooimoedt voor hun adviezen, inzet en het beschikbaar stellen van gegevens.

Op een aantal terreinen hebben wij intensief samengewerkt met studenten van AOC-Oost, te Almelo. Wij willen Rodger ten Hag, Juliette Heuker

of Hoek, Merijn van Hoek en Thijs Oude Groothuis bedanken voor hun inzet.

Vanuit het deelproject dorpschart St. Isidorushoeve bedanken wij Jan Wielens en Rob Ellenbroek voor het actief meedenken in het ontwerpproces.

Vanuit school hebben wij begeleiding gehad van Marco Hoffman. Wij willen hem graag bedanken voor de begeleidingen en informatie die hij ons heeft gegeven. Ook willen wij Jack Martin en de Groene Kennispoort Twente bedanken omdat zij ons de mogelijkheid hebben gegeven om aan dit project deel te nemen.

Wij hebben met veel plezier deelgenomen aan het project en zijn ervan overtuigd dat het project onder leiding van René Pruyzers succesvol wordt voortgezet. Vanzelfsprekend hopen wij dat de gemaakte plannen op korte termijn uitgevoerd worden en de dracht voor de (wilde) bij verbeterd in de omgeving.

namens Adviesbureau Larenstein,

Tjeerd Warringa

Adviesbureaularenstein (van links naar rechts): Elco van Engelenhoven, Wilco van Loo, Saskia Bottenberg, Vincent Paulissen, Jaap Hennevanger, Tjeerd Warringa en Stefan Jaspers.

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	9
(...)		
9.	Bolscherbeek	13
9.1	Inleiding	13
9.2	Inventarisatie en analyse	14
9.3	Visie	16
9.4	Definitief ontwerp Bolscherbeek	17
9.5	Kostenraming DO Bolscherbeek	22
9.6	Financiering	23
9.7	Advies uitvoering	24
(...)		
	Bijlagen	26

Afbeelding 1.1 Bloeiend boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*) in de wegberm.

1 INLEIDING

Het project “De Hoeve, een b(l)oeiend dorp en landschap” stelt zich ten doel de dracht en biodiversiteit in het projectgebied te versterken ten behoeve van de (wilde) bij. Zoals de titel van het project al doet vermoeden betreft het project De Hoeve, een klein dorp in het Twentse landschap, dat officieel de naam “St. Isidorushoeve” draagt. Oorspronkelijk is het project gestart door een aantal imkers. Inmiddels is het uitgegroeid tot een veel breder project waarbij nauw samengewerkt wordt door medewerkers van de gemeente Haaksbergen, Waterschap Regge en Dinkel, vrijwilligers en studenten. Dit rapport dient gezien te worden als vervolg op de twee rapporten (analyse & visie en het eindrapport) die de groep studenten van Van Hall Larenstein vorig jaar tot stand heeft gebracht (Adviesbureau Larenstein, 2011, Versterking van de dracht en biodiversiteit ten behoeve van de (wilde) bij).

Aanleiding

De aanleiding van dit project is de achteruitgang in dracht voor de (wilde) bij. Schaalvergroting en mono-

culturen spelen hierbij een belangrijke rol. De groep studenten die in het schooljaar 2011-2012 hier een begin aan heeft gemaakt heeft al de nodige informatie verzameld. Ook hebben zij ideeën globaal uitgewerkt en uitgezocht welke planten interessant zijn voor bijen. De plannen die zij hebben gemaakt zijn echter onvoldoende uitgewerkt om te realiseren. Daarom is het nodig deze plannen verder te detailleren en draagvlak te creëren bij burgers.

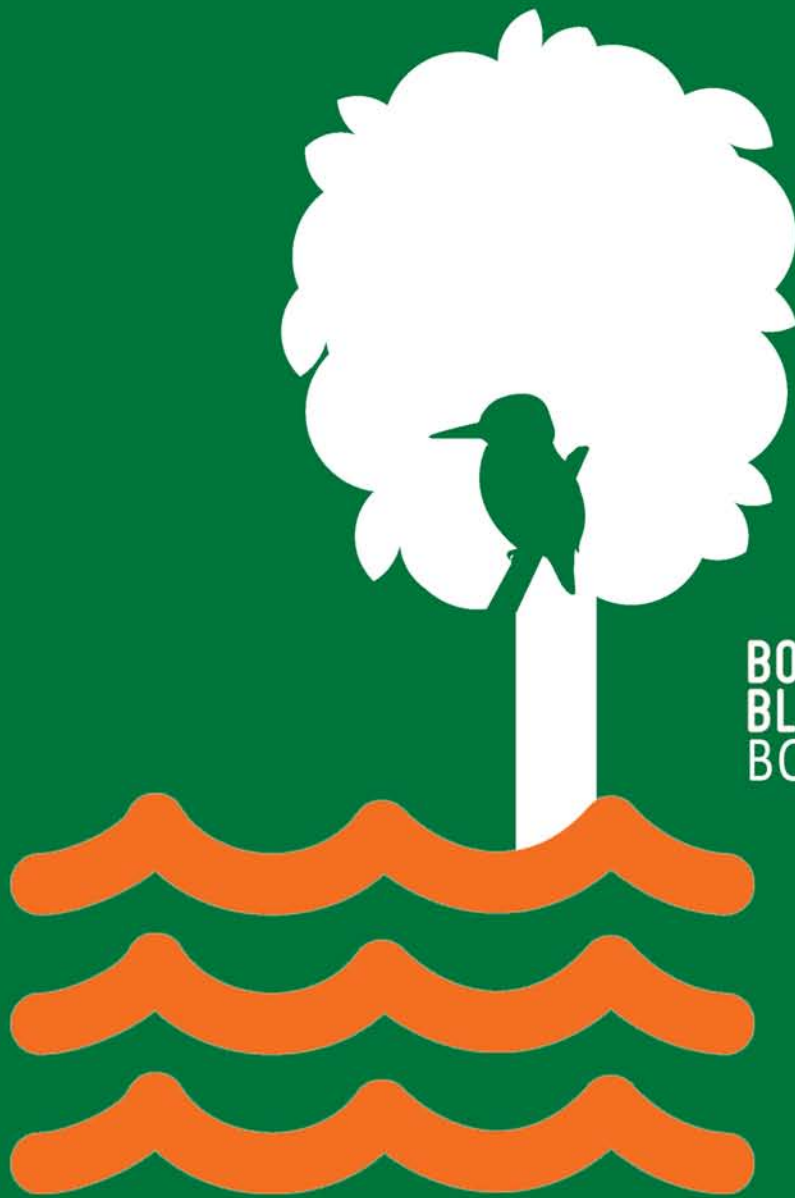
Doelstelling

Het hoofddoel van het project is om tot uitvoerbare plannen te komen die de dracht voor de (wilde) bij en de biodiversiteit in St. Isidorushoeve en omgeving verbeteren. Naast het hoofddoel is er een aantal nevendoelen zoals het verbeteren van recreatieve functies, het versterken van karakteristieke landschapstypen en samenhang creëren in het dorps hart van St. Isidorushoeve. Deze doelen worden later per deelproject specifiek beschreven. De gestelde doelen moeten worden bereikt met voldoende draagvlak op bestuurlijk en burgerlijk niveau. Daar-

naast kan dit rapport als basis fungeren voor een gebiedsontwikkelingsplan voor St. Isidorushoeve. Ten slotte moeten de doelen gerealiseerd worden in samenwerking met lokale partijen zoals de gemeente Haaksbergen, Waterschap Regge en Dinkel, Landschap Overijssel en de werkgroepen per deelproject.

Leeswijzer

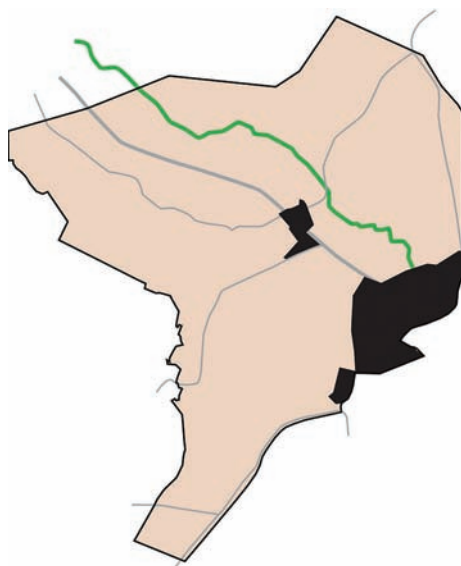
Dit is een onderdeel van het totale rapport waarin de Bolscherbeek is uitgelicht. Het totale rapport is opgebouwd uit dertien hoofdstukken. Na dit inleidende hoofdstuk komt direct de Bolscherbeek aan bod. In het originele rapport wordt in hoofdstuk twee onze visie gegeven op het projectgebied aan de hand van een aantal thema's. Deze visie dient als basis van het masterplan. Het masterplan is daar in hoofdstuk drie opgenomen met de nodige tekstuele toelichting. Het masterplan geeft in grote lijnen weer welke ingrepen in het projectgebied gedaan worden. Vervolgens wordt in hoofdstuk vier een overzicht gegeven van de deelprojecten. Deze deelprojecten komen in de hoofdstukken vijf tot en met tien uitgebreid aan bod. Per deelproject wordt een korte inleiding gegeven. Daarna worden in verschillende paragrafen onderdelen van het deelproject belicht zoals inventarisatie, analyse, deelvisie, ontwerpen, begrotingen en onderhoudsadviezen. Daaropvolgend wordt in hoofdstuk elf het meerjarig uitvoeringsplan behandeld. Hoofdstuk twaalf staat in het teken van ecologisch advies aan de hand van verschillende landschapslementen. Ten slotte worden in hoofdstuk dertien conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan aan de hand van de resultaten.

BOEIEND
BLOEIEND
BOLSCHERBEEK

9 BOLSCHERBEEK

9.1 Inleiding

De Bolscherbeek, in het groen aangegeven op bovestaand kaartje, vormt samen met de Schipbeek de hoofdwaterstromen binnen het projectgebied. Omdat de Bolscherbeek niet meer voldoet aan de huidige eisen heeft waterschap Regge en Dinkel een plan gemaakt voor de beek. Dit plan wordt volgens de planning in 2015 voltooid. In dit plan ligt de focus op het bergen van water, aanleggen van natuurlijke oevers en het beter begaanbaar maken van de onderhoudspaden. Ondanks het feit dat bij de herinrichting rekening wordt gehouden

met ecologische waarden is dit onvoldoende om alle beekgebonden broedvogels en overige flora/fauna succesvol terug te laten terugkeren. Omdat het waterschap plannen heeft voor de herinrichting voor de Bolscherbeek is dit een mooie kans om daarop in te haken.

Het projectgebied van dit deelproject omvat de Bolscherbeek en een zone van 100 meter aan beide kanten. Omdat uit ecologisch oogpunt rekening moet worden gehouden met een grotere context om bepaalde verbindingen te leggen wordt het projectgebied soms vanuit een grotere schaal bekeken.

Het hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Na deze inleidende paragraaf komt in paragraaf twee de inventarisatie en analyse aan bod. Op basis hiervan is een visie samengesteld die in paragraaf drie is opgenomen. Vervolgens wordt in paragraaf vier het definitieve ontwerp uitgelicht. De paragrafen vijf en zes gaan in op de financiële aspecten van het project. Tenslotte wordt in paragraaf zeven advies gegeven over de uitvoering van het plan.

9.2 Inventarisatie en analyse

Om tot een goed plan te komen is het noodzakelijk een beeld te vormen van de huidige situatie. Dit beeld is verkregen middels een grondige inventarisatie en analyse. Hiervoor zijn meerdere bezoeken gebracht aan de beek. Tevens zijn documenten doorgenomen zoals de plannen van het waterschap Regge en Dinkel en de natuurtoets, die in opdracht van het waterschap is uitgevoerd.

Algemeen

De beek ontspringt ten westen van Haaksbergen en mondt uiteindelijk uit in het Twentekanaal. Op de afbeelding rechts is het begin van de beek te zien. Hier is de beek erg smal. Stroomafwaarts wordt de beek breder. De beek wordt voornamelijk gevoed door regenwater en water uit de rioolzuivering (afbeelding 9.2). Opvallende bevindingen vanuit de inventarisatie van het projectgebied zijn; de beek ligt zeer laag in het omringende landschap, dat bestaat uit akkers en grasland.

Flora en fauna

De beplanting om de beek bestaat voornamelijk uit inheemse soorten. Voorbeelden van boomsoorten zijn zomereik (*Quercus robur*), zwarte populier (*Populus nigra*), schietwilg (*Salix alba*) en meidoorn (*Crataegus monogyna*). Akkers worden gebruikt voor het verbouwen van mais en op de graslanden staan meestal koeien. Op de steile oevers van de beek zijn voornamelijk grazige beplanting te vinden. Voorbeelden van soorten zijn: ridderzuring, grote brandnetel, riet, akkerdistel, smalle weegbree, paardenbloem, fluitenkruid en diverse soorten varens.

Ten behoeve van het project is geen broedvogelinventarisatie gedaan doordat het jaargetijde daar niet geschikt voor was. Om een beeld te krijgen van welke (vogel)soorten in het gebied voorkomen zijn de gegevens van waarneming.nl bekeken en is een lokale vogelaar (Tim Asbreuk) om advies gevraagd. Aan de hand hiervan is dui-

Afbeelding 9.1 De Bolscherbeek ontspringt aan de rand van Haaksbergen.

Afbeelding 9.2 De Bolscherbeek wordt het gehele jaar gevoed door de rioolwaterzuivering te Haaksbergen.

delijk geworden welke vogelsoorten in het gebied voorkomen. Enkele bijzondere soorten zijn de ijsvogel (*Alcedo atthis*) en de grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*).

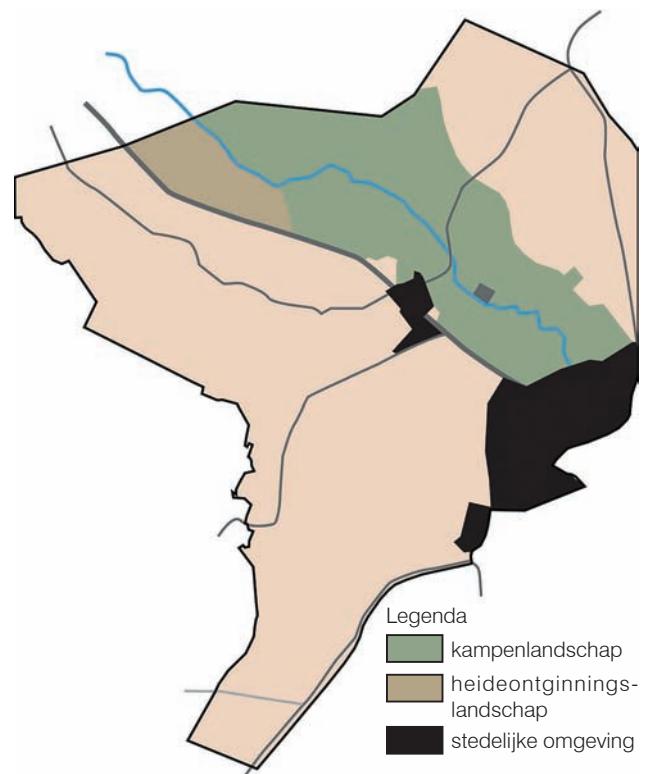
Landschapstypen

In het projectgebied van dit deelproject komen twee landschapstypen voor. Dat zijn het kampenlandschap en het heideontginningslandschap. Op het kaartje rechts is te zien waar deze precies liggen. In het rapport "Inventarisatie, analyse en visie" van november 2011 is een uitgebreide inventarisatie en analyse te vinden over hoe deze landschappen er precies uitzien. Om ingrepen te doen is het van belang dat er rekening wordt gehouden met de landschapskarakteristieken. Deze kunnen dan hersteld en waar mogelijk versterkt worden.

Kansen

Over de Bolscherbeek liggen binnen het projectgebied liggen een aantal bruggen. Tim Asbreuk heeft laten weten dat niet alle bruggen meer actief worden gebruikt na de ruilverkaveling die in het gebied heeft plaatsgevonden. Deze bruggen vormen een mooie kans om nestkasten op te hangen. De meeste bruggen zijn eigendom van het waterschap Regge en Dinkel of van gemeente Haaksbergen.

Ook interessant is de aanvoer van water uit de rioolwaterzuivering. Door het relatief warme water zal de beek 's winters vanaf de rioolwaterzuivering niet snel bevroren. Dit is een kans voor diverse vogelsoorten.

Afbeelding 9.3 Landschapstypen rondom de Bolscherbeek.

9.3 Visie Bolscherbeek

De Bolscherbeek moet in de toekomst een belangrijke ecologische zone vormen waar een grote diversiteit aan flora en fauna te vinden is met meer ruimte voor waterberging. In deze paragraaf is het toekomstbeeld van de Bolscherbeek geschetst op gebied van biodiversiteit en beleving.

Grote diversiteit aan flora en fauna

De biodiversiteit rondom de Bolscherbeek moet in de toekomst sterk toenemen door de aanleg van natuurvriendelijke oevers, maar ook doordat er gezorgd is voor voldoende nestgelegenheid, visvrije poelen en beplanting die interessant is voor de aanwezige fauna.

De beek vormt in de toekomst een ecologische verbindingzone door het gebied waarop diverse aansluitingen liggen. Niet alleen voor vogels is deze zone interessant maar ook voor amfibieën en vissoorten. Doordat geen stuwen meer aanwezig zijn kunnen vissen zich vrij bewegen door de beek. De goede waterkwaliteit zorgt voor een grote diversiteit aan beplanting in de beek, die tevens beschutting biedt aan vissen en amfibieën. In het waterretentiegebied komen soorten voor als de grote zilverreiger, ooievaar en oeverwaluw voor. Langs de beek zijn ijsvogels, grote gele kwikstaarten en grauwe vliegenvangers te spotten. Visvrije poelen dienen voor amfibieën als voortplantingswater. Boomkikkers en kamsalamanders zijn soorten die in deze poelen aan te treffen zijn.

Intense natuurbeleving

Wandelaars beleven de diversiteit aan flora en fauna in de buurt van de beek, als ze het ommetje St. Isidorushoeve lopen. Informatiepanelen stellen geïnteresseerden op de hoogte van de waardevolle flora en fauna in het gebied. Voorbeelden van soorten die voorkomen zijn hier rechts weer gegeven.

Afbeelding 9.4 Eén van de soorten die in de toekomst vaker te zien zal zijn langs de beek.

Afbeelding 9.5 Nestgelegenheid voor de oeverwaluw langs de beek in de toekomst.

Afbeelding 9.6 De boomkikker, een soort die dankbaar gebruik maakt van visvrije poelen.

9.4 Definitief ontwerp Bolscherbeek

Het definitieve ontwerp bestaat uit een kaart met tekstuele toelichting. Omdat voor dit deelproject het gebied vanuit verschillende schalen is benaderd is het niet mogelijk alle informatie op één kaart te laten zien. Het zoekgebied voor poelen met daarbij behorende verbindingen ten behoeve van boomkikkers en andere amfibieën is op een verspreidingskaart aangegeven. Deze kaart is onderaan pagina 177 weergegeven. De andere kaart met de overige ingrepen is opgenomen op pagina 178-179. Bij de tot stand koming van de plannen is goed gekeken waar de beste kansen liggen voor het behalen van de doelstelling.

Herstel en versterking broedvogelpopulaties

Om de broedvogelpopulaties te herstellen en te versterken zijn een aantal ingrepen nodig. Op het definitieve ontwerp zijn bij de meeste ingrepen locaties aangegeven. Niet bij alle ingrepen is een exacte locatie gevonden, soms worden daarom zoekgebieden aangegeven. In het kort worden hier alle ingrepen behandeld.

1. Ophangen nestkasten grote gele kwikstaart

Ten behoeve van de grote gele kwikstaart worden nestkasten opgehangen op en rondom en terrein van de waterzuivering. Waterschap Regge en Dinkel, die eigenaar zijn van het terrein, hebben hier toestemming voor gegeven. Hiervoor moet het aantal nestkasten wel afgestemd zijn op de grootte van het terrein. De grote gele kwikstaart heeft behoefte aan schoon stromend water. Door de waarschijnlijke verbetering van de waterkwaliteit, de realisatie van natuurvriendelijke oevers en het aanbrengen van geschikte nestlocaties nemen de kansen voor een versterking van de regionale populatie grote gele kwikstaarten toe. Behalve de grote gele kwikstaart hebben ook de grauwe vliegenvanger (*Muscicapa striata*), roodborst (*Erithacus rubecula*), gekraagde roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*) en witte kwikstaart (*Motacilla alba*) profijt van de nestkasten.

2. Aanleg semi-kunstmatige oeverzwaluwwallen

Langs de beek zijn twee locaties aangewezen waarop oeverzwaluwwallen dienen te worden aangelegd. Gekozen is voor een semi-kunstmatige oeverzwaluwwand omdat deze beter passen in het landschap dan de betonnen variant. In eerste instantie is gezocht naar een locatie in het nog te realiseren waterretentiegebied. Omdat dit waterretentiegebied op de korte termijn nog niet gerealiseerd gaat worden is er gezocht naar een andere locatie. Een locatie waar mogelijk de beek iets kan worden verbreed zodat er meer oppervlaktewater ontstaat. Hiervoor zijn de twee eerder genoemde locaties gevonden die op het definitieve ontwerp terug te vinden zijn. De zwaluuwand biedt oeverzwaluwen (*Riparia riparia*), eventueel ijsvogels en diverse andere soorten een broedplek. Oorspronkelijk broeden oeverzwaluwen langs rivieren met steile oevers die door de stroming ontstaan. Oeverzwaluwen komen voornamelijk voor langs beken, rivieren en meren waar steile oevers aanwezig zijn. Doordat veel natuurvriendelijke oevers worden gecreëerd wordt er doormiddel van deze zwaluuwanden een nieuwe broedplek gerealiseerd.

3. Nestgelegenheid creëren voor de ijsvogel

Een andere beekgebonden vogel die tot de doelsoorten behoorde is de ijsvogel. Een vogel met een opvallende verschijning. Door de winters met veel vorst van afgelopen jaren is de broedvogelpopulatie landelijk gedaald. Het is niet bekend of ook dit gebied hiermee te maken heeft gehad maar gezien de landelijke cijfers is dit heel aannemelijk. Door het relatief warme water dat bij de rioolwaterzuivering de Bolscherbeek in komt vriest de beek vanaf tot ruim voorbij St. Isidorushoeve veel minder snel dicht vroom. De ijsvogel profiteert hiervan omdat de vogel 's winters afhankelijk is van zijn visvangst. Op gebied van nestgelegenheid kan echter nog het een en

andere verbeterd worden. De semi-kunstmatige oeverwaluwanden worden ook door de ijsvogel goed gebruikt. Daarnaast wordt geadviseerd om mensen in te lichten over het creëren van nestgelegenheden door een hoop zand neer te storten. Langs de beek zijn een aantal potentiële broedplekken gevonden. Op onderstaande afbeelding is zo'n plek weergegeven, op de kaart is deze plek aangegeven met het ijsvogel-symbooltje. Door de beplanting die gegroeid is op de berg zand zal er echter niet snel een ijsvogel tot broeden komen. De ijsvogel houdt van overhangende takken langs de beek. In het beheer zou hier rekening mee moeten worden gehouden. Dit is een beheerwijziging die samen met het waterschap gemaakt zou kunnen worden.

Afbeelding 9.7 Potentiële broedplek ijsvogels.

4. Plaatsen ooievaarspalen

De ooievaar (*Ciconia ciconia*) is geen beekgebonden vogel maar wel een vogel die zich uitermate thuis voelt op weilanden en in de buurt van water. Er is geen exacte locatie aangegeven om de ooievaarspaal te plaatsen. Wel wordt geadviseerd de paal te plaatsen in de buurt van het nog te realiseren waterretentiegebied. Het zou helemaal mooi zijn als vanuit het ommetje rondom St. Isidorushoeve de paal

kan worden gezien. Op het definitieve ontwerp is te zien waar de paal dan ongeveer moet komen te staan.

5. Ophangen steenuilkasten

Niet alleen watergebondenvogels worden in ons plan meegenomen. Ook de steenuil (*Athene noctua*) behoort tot de doelsoorten. De steenuil is een uil die zijn voedsel zoekt in de weilanden, daar leven dieren als muizen, amfibieën en regenwormen. Het is een soort die op de rode lijst staat dus wat extra aandacht kan de steenuil zeker gebruiken. Voor de steenuil worden nestkasten opgehangen. In samenwerking met de Uilenwerkgroep van IVN Haaksbergen kunnen definitieve locaties worden gekozen. Niet alleen direct langs de beek maar ook verder hier vandaan zijn mogelijkheden om nestkasten op te hangen.

6. Ophangen nestkasten onder bruggen

Uit de inventarisatie en analyse is gebleken dat hier een kans ligt om onder bruggen nestkasten op te hangen. Op deze kans is ingespeeld door onder bruggen van de gemeente Haaksbergen en het waterschap Regge en Dinkel nestkasten op te hangen. Het definitieve ontwerp laat zien welke bruggen eigendom zijn van de gemeente en het waterschap. De nestkasten die hieronder opgehangen worden zijn voor uiteenlopende vogelsoorten interessant. Bijvoorbeeld voor de grote gele kwikstaart. Wellicht dat de nestkasten kunnen worden gemaakt bij een lokale zorgboerderij. Vrijwilligers kunnen de kasten vervolgens ophangen. Hiervoor moet nog wel contact worden opgenomen met de betreffende eigenaren. Hierop wordt in paragraaf zeven verder ingegaan.

7. Graven visvrije poelen

Een andere ingreep die wordt geadviseerd is het graven van poelen. Niet alleen diverse vogelsoorten hebben hier baat bij, ook amfibieën worden hiermee tegemoet gekomen. De boomkikker (*Hyla arborea*) is doelsoort die hier in het bijzonder van gaat profiteren. Deze soort is namelijk afhankelijk van visvrije poelen voor de voortplanting. Op de kaart hieronder zijn interessante poelen in kaart gebracht. Ook is aangegeven huidige verspreiding van de boomkikker in kaart gebracht. Aan de hand hiervan is een zoekgebied gemarkeerd waarin poelen aangelegd moeten worden. Deze poelen zorgen vervolgens voor een verbinding naar een nieuw gebied waar de boomkikker in het verleden al vooris gekomen.

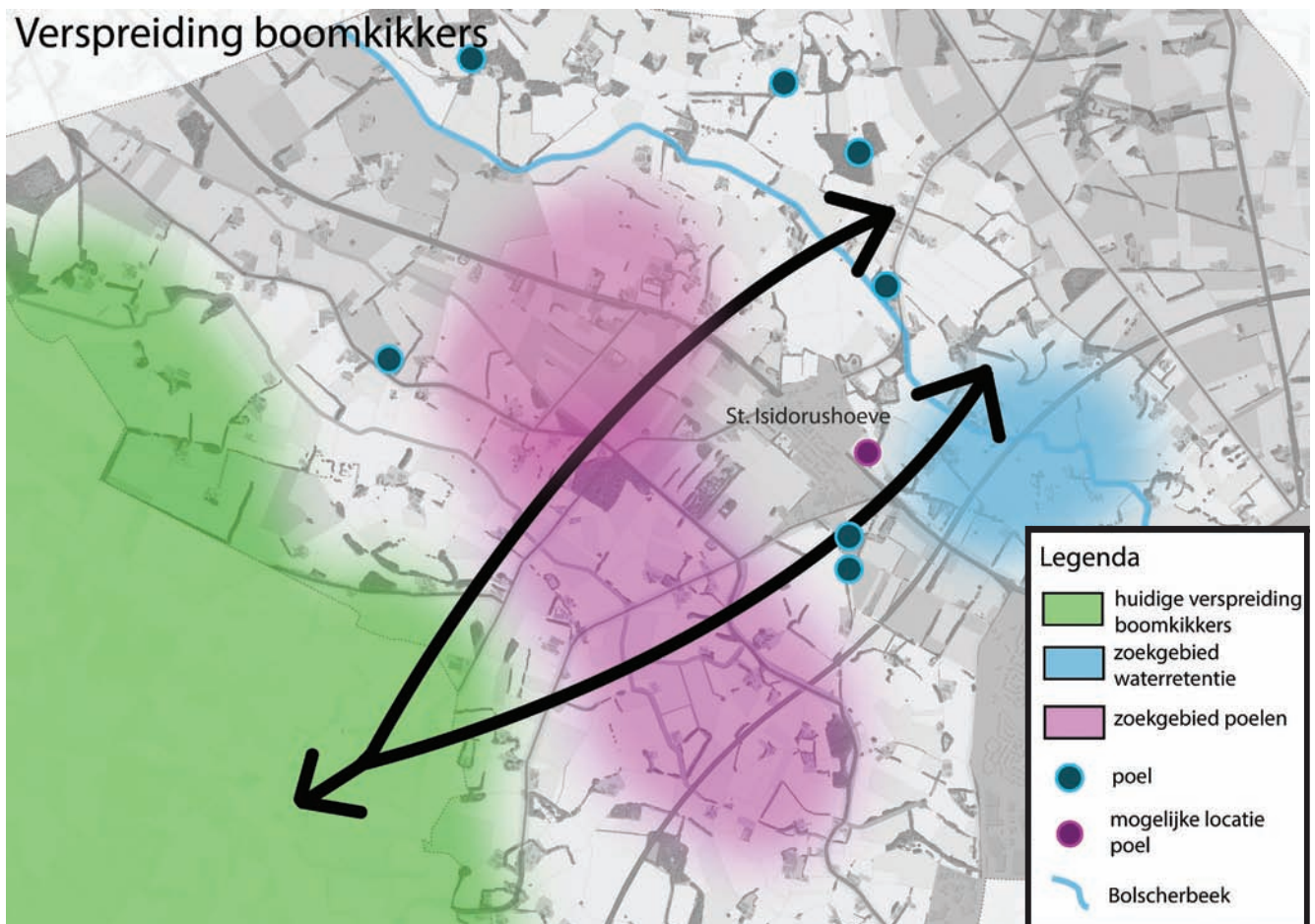
8. Opwerpen zandbulten

Een andere ingreep is het opwerpen van zandbulten. Hier profiteren veel vogelsoorten van zoals de oeverwaluw en de ijsvogel. Ook muizen en andere dieren kunnen hier gebruik van maken. Het opwerpen van zandbulten kan met de grond die vrij is gekomen vanuit de nog te graven poelen. De locatie is moet hiervoor nog nader worden bepaald.

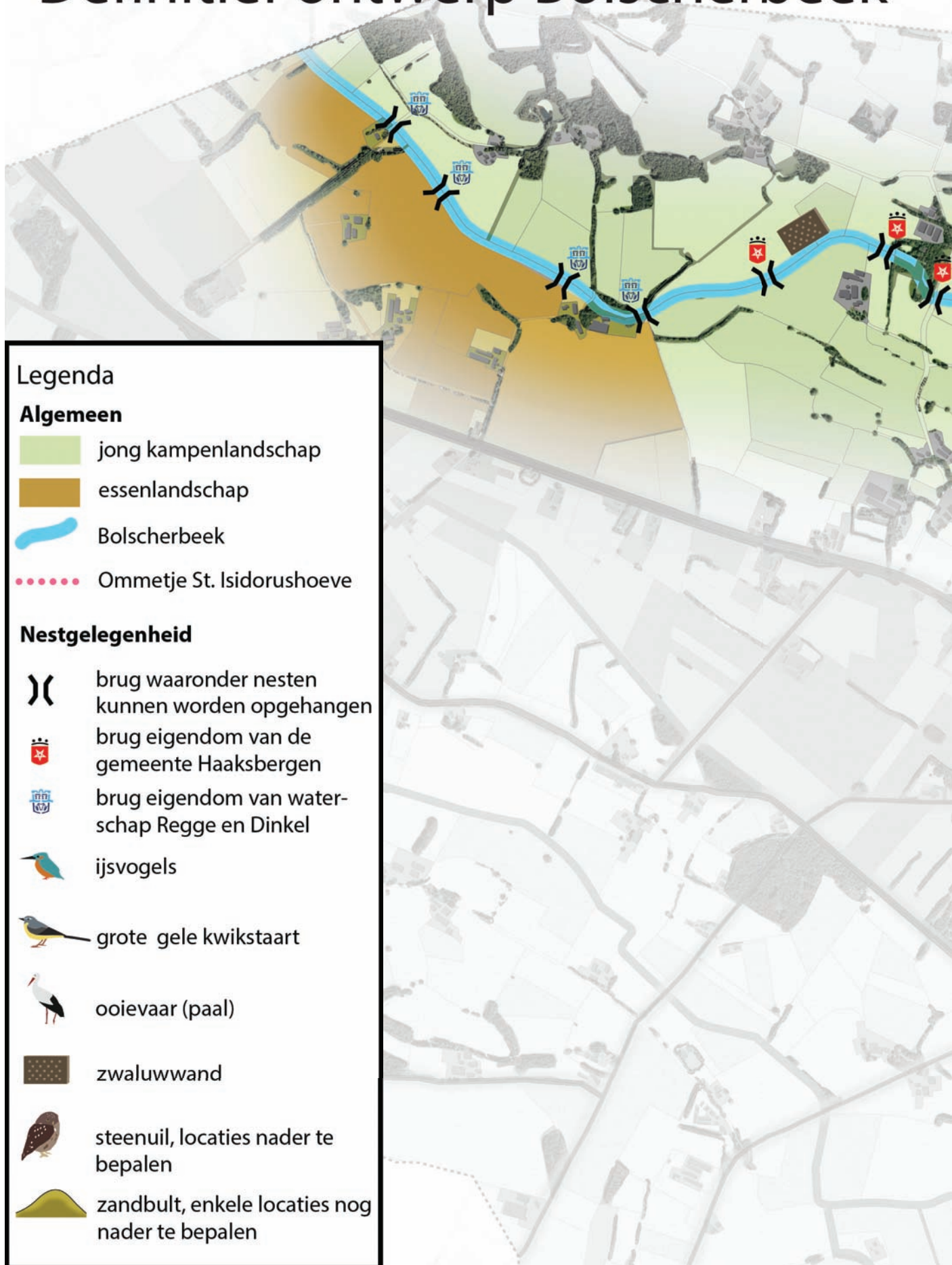
9. Aanbrengen beplanting

Ten slotte de laatste ingreep, het aanbrengen van beplanting. Het gaat hierbij om inheemse soorten. Bijvoorbeeld bramen waar zowel vogels, amfibieën als insecten baat bij hebben. Op het masterplan zijn de locaties voor deze beplanting aangegeven.

Afeelding 9.8 Verspreiding boomkikkers.

Definitief ontwerp Bolscherbeek

Legenda

Algemeen

- jong kampenlandschap
- essenlandschap
- Bolscherbeek
- Ommetje St. Isidorushoeve

Nestgelegenheid

- brug waaronder nesten kunnen worden opgehangen
- brug eigendom van de gemeente Haaksbergen
- brug eigendom van waterschap Regge en Dinkel
- ijsvogels
- grote gele kwikstaart
- ooievaar (paal)
- zwaluwwand
- steenuil, locaties nader te bepalen
- zandbult, enkele locaties nog nader te bepalen

9.5 Kostenraming DO Bolscherbeek

In deze paragraaf is met behulp van een kostenraming inzichtelijk gemaakt hoeveel de ingrepen kosten. Ook zijn de mogelijke financierders in beeld gebracht.

Kostenraming

Onderstaande kostenraming komt overeen met de kostenraming die is ingediend bij het IJsvogelfonds. Hierdoor zijn enkel de materiele kosten in beeld gebracht en geen uurloon. Het project zal daarom gerealiseerd gaan worden door vrijwilligers.

Financierders

Mogelijke financierders zijn Landschap Overijssel, Provincie Overijssel, Waterschap Regge en Dinkel en verschillende fondsen. Een van deze fondsen is het IJsvogelfonds dat opgericht is door Vogelbescherming Nederland en de Nationale Postcode Loterij.

Kostenraming:

Ingreep	Prijs per eenheid	Eenheid	Aantal	Prijs totaal
Kunstmatige oeverwaluwand	€ 75,-	meter	8+12	€ 1500,-
Graven poelen	€ 2500,-	stuks	2	€ 5000,-
Opwerpen zandbult	€ 2500,-	stuks	2	€ 5000,-
Ooievaarspaal neerzetten	€ 1000,-	stuks	1	€ 1000,-
Steenruikast ophangen	€ 50,-	stuks	4	€ 200,-
Aanbrengen inheemse beplanting	€ 1,50	m2	375+375 +500	€ 1875,-
Nestkasten Vliegenvanger/Grote gele kwikstaart ophangen	€ 15,-	stuks	5	€ 75,-
Nestkasten diverse vogelsoorten	€ 10,-	stuks	35	€ 300,-
Totaalprijs rode ingrepen				€ 4950,-
Totaal prijs				€ 10.000,-

Tabel 9.1 Kostenraming aan de hand van materiele kosten. Voor de groene ingrepen is reeds financiering gevonden.

9.6 Financiering

Door de inzet van vrijwilligers worden de kosten laag gehouden. Echter is er nog altijd geld nodig om materialen aan te schaffen. Voor deze financiering is een aanvraag ingediend bij het IJsvogelfonds, die inmiddels is gehonoreerd. Dit fonds is opgericht door Vogelbescherming Nederland en de Nationale Postcode Loterij. Het doel van dit fonds is om innovatieve projecten te stimuleren. De aanvraag is opgenomen in bijlage 9.1. Uit dit fonds is een bedrag van € 5.000 vrijgekomen voor de realisatie van de groene ingrepen in de kostenraming.

Afbeelding 9.9 Het IJsvogelfonds is een samenwerking tussen Vogelbescherming Nederland en de Nationale Postcode Loterij.

9.7 Advies uitvoering

Om het plan succesvol te realiseren wordt in deze paragraaf een advies gegeven over de uitvoering. Per ingreep staat aangegeven wie het wil en kan doen en waar nog op gelet moet worden.

Aanleg oeverwaluwand

Voor de aanleg van een oeverwaluwand wordt geadviseerd de handleiding op Vogelwacht Uden te gebruiken. Deze is te vinden via: <http://tiny.cc/Oeverwaluwand>

Graven visvrije poelen

Belangrijk bij het graven van de visvrije poelen is dat er rekening wordt gehouden met het droogvallen van de poel. Aan welke eisen de poel moet voldoen wordt beschreven in paragraaf drie van hoofdstuk twaalf.

De grond die bij het graven van de poelen vrijkomt dient gebruikt te worden bij het opwerpen van zandbulten. Hierdoor hoeft geen grond af- en aangevoerd te worden.

Opwerpen zandbulten

Grond die vrij is gekomen van het graven van de visvrije poelen dient hiervoor gebruikt te worden zodat er niet speciaal grond/zand hoeft te worden aangevoerd.

Plaatsen ooievaarspaal

Het plaatsen van een ooievaarspaal adviseren wij te doen met een groep vrijwilligers. De exacte locatie moet hiervoor nog worden uitgekozen. Dit dient te worden gedaan in overleg met de betreffende eigenaren van de grond. De paal wordt geplaatst door vrijwilligers. Vanuit het IJsvogelfonds is voor het materiaal al financiering geregeld

Ophangen steenuilnestkasten

Steenuilnestkasten kunnen kant-en-klaar gekocht of zelf gemaakt worden. Locaties voor de kasten moeten zoals al eerder aangegeven in overleg

Afbeelding 9.10 Aanleg oeverwaluwand.

Afbeelding 9.11 Vrijgekomen grond uit poelen hergebruiken voor opwerpen zandbulten.

Afbeelding 9.12 Ophangen nestkasten zonder schade aan de bruggen toe te brengen.

met de Uilenwerkgroep van IVN Haaksbergen gekozen worden. Voor het benodigde materiaal is financiering geregeld vanuit het IJsvogelfonds. Het ophangen van de kasten zelf dient gedaan te worden door vrijwilligers.

Aanleg beplanting

Voor de aanleg van beplanting dient het sortiment aangehouden te worden dat in het rapport van vorig jaar is samengesteld. Hierbij moet vooral gekeken worden in welk landschapstypen de beplanting wordt toegepast.

Ophangen nestkasten onder bruggen

Nestkasten kunnen worden opgehangen door vrijwilligers. Voordat er nestkasten worden opgehangen onder bruggen die eigendom zijn van de gemeente Haaksbergen dient contact op te worden genomen met de heer Zweers (06-11013733). Met de heer Zweers, uitvoerder techniek, kan worden overlegd hoe de nestkasten het beste gemonteerd kunnen worden zonder dat de bruggen beschadigd worden.

Tegenprestatie IJsvogelfonds

Als tegenprestatie heeft het IJsvogelfonds een aantal voorwaarden opgesteld waaraan moet worden voldaan. Deze zijn hieronder opgesomd:

“• Jaarlijks wordt een beknopt inhoudelijk en financieel verslag overlegd van de resultaten c.a.q. stand van zaken. De financiële eindverantwoording (begroting; overzicht daadwerkelijke inkomsten & uitgaven en kopieën van facturen / bonnen) moet binnen 3 maanden na afloop van het project bij Vogelbescherming zijn ingediend.

• Eventueel verzamelde gegevens worden verzameld volgens landelijke standaarden en jaarlijks geëxporteerd naar de relevante databestanden van bijvoorbeeld SOVON en/of het Vogeltrekstation.

Afbeelding 9.13 Voorbeeld van een steenuilkast die kunnen worden opgehangen door vrijwilligers.

- Van alle communicatie-uitingen wordt tenminste één exemplaar (digitaal) verzonden aan Vogelbescherming Nederland.
- In alle uitingen van de subsidieaanvrager staat dat deze financieel mede wordt ondersteund door Vogelbescherming Nederland.
- Desgevraagd wordt – in overleg – meegewerkt aan PR-acties en communicatie-uitingen van Vogelbescherming Nederland en de Nationale Postcode Loterij over het project.”
Bron: Reglement IJsvogelfonds

Voor meer informatie: <http://tinyurl.com/d5m6t7b>

9. BOLSCHERBEEK

Bijlage 9.1 Aanvraagformulier IJsvogelfonds

Deelnameformulier IJsvogelfonds 2012

Het IJsvogelfonds biedt vogelwerkgroepen de mogelijkheid financiële steun te krijgen voor de uitvoering van lokale projecten. Het IJsvogelfonds streeft ernaar om projecten te ondersteunen die een voorbeeld zijn voor anderen, die vernieuwend zijn, bijdragen aan kennisvergroting of -verspreiding en mensen bindt en betreft bij natuurbescherming. Per vogelwerkgroep kan een project met maximaal € 5.000 worden gehonoreerd.

Voor meer informatie, waaronder het reglement, zie:

http://www.vogelbescherming.nl/vogels_beschermen/vogelwerkgroepen/ijsvogelfonds

of vraag het Gert Ottens (030-6937759, : gert.ottens@vogelbescherming.nl)

Om deel te nemen aan het IJsvogelfonds dient u dit deelnameformulier volledig (tot max. 4 pagina's) in te vullen en **voor 15 oktober 2012** op te sturen per post of e-mail naar:

P: Vogelbescherming Nederland, t.a.v. Gert Ottens, Postbus 925, 3700 AX, Zeist

E: : gert.ottens@vogelbescherming.nl

Gegevens deelnemer

Naam vogelwerkgroep	Weidevogelbescherming & Uilenbescherming Haaksbergen (IVN Haaksbergen) in samenwerking met BSI (Belangengemeenschap St. Isidorushoeve)
Naam contactpersoon	Tim Asbreuk (namens IVN Haaksbergen)
Adres	Benteloseweg 25
Postcode en plaats	7482 PN Haaksbergen
Telefoon	06-21947734
E-mail	tim_asbreuk@hotmail.com

Titel van uw projectvoorstel

Herstel en versterking broedvogelpopulaties Bolscherbeek

Inleiding

Het Waterschap Regge en Dinkel is van plan de Bolscherbeek opnieuw in te richten, zodat de beek voldoet aan de eisen van de toekomst. In dit plan komt meer ruimte voor waterberging en de ontwikkeling van natuurwaarden.

Bij de herinrichting wordt rekening gehouden met ecologische waarden. Door het ontbreken van voldoende dynamiek (ook na de herinrichting) en landschapstructuren zijn niet alle aan beken (en het omliggende landschap) gebonden broedvogels en overige flora/fauna in staat succesvol terug te keren. De beste mogelijkheden hiervoor liggen rondom de opnieuw in te richten Bolscherbeek, maar ook de andere beeklopen en het direct aangrenzende landschap worden hierin betrokken. Daarnaast wordt deze winter (2012/2013) de regeling Streekeigen Huis & Erf (SHE) door Landschap Overijssel uitgevoerd. Aan deze regeling doen ± 70 boerenerven mee, waarbij veel aanplant in de vorm van laanbomen, houtsingeld, fruitbomen en heggen zal worden aangebracht, waardoor er naast onze ingrepen, ook veel wordt verbeterd vanuit het oogpunt van een goede (toekomstige) biodiversiteit voor de beoogde broedvogelpopulaties in de directe omgeving.

Doel

Het doel van het project is het verbeteren van de ecologische waarden rondom de Bolscherbeek, hierbij ligt de nadruk op beekgebonden vogels.

Werkwijze en uitvoering

Studenten van Van Hall Larenstein zullen een plan maken voor het project dat gedragen wordt door inwoners en belanghebbenden. Dit plan wordt ingepast in de bestaande plannen en wordt overlegd met betrokken partijen zoals Waterschap Regge en Dinkel.

Activiteit	Wie	In samenwerking met	Wanneer
Opstellen deelname IJsvogelfonds	Vincent Paulissen (studenten Bos- en natuurbeheer) Tjeerd Warringa (student Tuin- en landschapsinrichting) Van Hall Larenstein	Tim Asbreuk (lid van de Twentse vogelwerkgroep, Weidevogelbescherming Haaksbergen en Uilenbescherming Haaksbergen) Bert Exterkate (Voorzitter IVN Haaksbergen) René Pruyzers (projectleider project "De hoeve een b(l)oeiend dorp en landschap")	Voor 15 oktober
Plan, uitkiezen exacte locaties ingrepen	Vincent Paulissen, Tjeerd Warringa	Weidevogelbescherming	Oktober-november
"Ontwerp"	Vincent Paulissen, Tjeerd Warringa	Tim Asbreuk Weidevogelbescherming	Oktober-november
Kostenraming	Vincent Paulissen, Tjeerd Warringa	Tim Asbreuk	November-december
Presenteren definitief plan	Vincent Paulissen, Tjeerd Warringa	Adviesbureau Larenstein	18 januari
Uitvoering	Vrijwilligers diverse vogelwerkgroep en omwonenden	Gemeente Haaksbergen Studenten AOC-college	Vanaf januari 2013 tot september 2014

- Een plan waarin mogelijkheden tot het behalen van de bovenstaande doelen wordt toegelicht
- Ontwerp dat gedragen wordt door inwoners en belanghebbenden;

Originaliteit

Nieuw en veelbelovend aan ons projectinitiatief is dat het project uitmaakt van een veel groter project ("De Hoeve een b(l)oeiend dorp en landschap") dat oorspronkelijk is gestart door enkele imkers in het gebied en met behulp van studenten en lokale initiatieven uitgegroeid is tot een veel breder project. Omdat het project landelijk al enige bekendheid heeft verkregen is de kans groot dat dat er op termijn vergelijkbare projecten elders in het land worden gestart. Alle informatie over het project "De Hoeve, een b(l)oeiend dorp en landschap" is te lezen op de website www.imkervereniginghaaksbergen.nl onder vereniging/projecten/versterking biodiversiteit. .

Product/beoogd resultaat van het project

Ons plan bestaat uit diverse ingrepen die positief effect hebben op de nestgelegenheid, voedselvoorziening en/of beschutting (veiligheid) van bepaalde vogelsoorten. Er heeft geen

broedvogelinventarisatie plaatsgevonden. Wel is rekening gehouden met de Quicksan natuurtoets Bolscherbeek die is uitgevoerd in opdracht van waterschap Regge en Dinkel. Hierin staat onder andere beschreven welke vogels op dit moment voorkomen.

In de tabel op de volgende pagina staat welke ingrepen er gaan plaatsvinden indien er geld vrijkomt voor de financiering hiervan. Ook staat erbij wat het resultaat is, welke vogels er profijt van hebben en overige informatie (De rode ingrepen hebben betrekking op deze subsidieaanvraag).

Ingreep	Welke vogels hebben profijt	Overig	Factor die gestimuleerd wordt
Kunstmatige oeverwaluwwand	Oeverwaluw, mogelijk ijsvogel en diverse andere soorten	-	Nestgelegenheid, veiligheid
Graven visvrije poelen + beplanting	Huiswaluwe en diverse andere soorten	Amfibieën, insecten en oeverbeplanting profiteren hier ook van.	Voedsel, veiligheid
Opwerpen van bulten zand	Oeverwaluw	Muizen	Nestgelegenheid
Plaatsen ooievaarspalen	Ooievaar, spreeuwen	-	Nestgelegenheid
Ophangen steenuilkasten	Steenuilen	-	Nestgelegenheid
Aanleg beplanting (inheemse besdragende soorten)	Diverse vogelsoorten	Insecten hebben hier ook profijt van zoals de (wilde) bij	Veiligheid, voedsel
Nestkasten Grauwe vliegenvanger/Grote gele kwikstaart ophangen	Grauwe vliegenvanger, grote gele kwikstaart, roodborst, gekraagde roodstaart, witte kwikstaart	-	Nestgelegenheid
Nestkasten diverse vogelsoorten	Nestkasten diverse vogelsoorten	-	Nestgelegenheid

Toepasbaarheid en voorbeeldwerking

Dit project is goed toepasbaar in andere situaties en gebieden omdat de problematiek die in dit gebied speelt ook elders in het land voorkomt. Hiermee doelen we op de schaalvergroting in de landbouw en de daarbij behorende intensivering.

Vrijwillige vogelbeschermers kunnen hun 'voordeel' doen met dit project doordat er in de toekomst meer vogels aanwezig zullen zijn rondom de beek. Ook kunnen zij een positieve bijdragen leveren aan de vogels door te helpen bij de uitvoering van het plan.

Planning

Rode ingrepen:

Startdatum: september 2012

Einddatum: december 2013

Zwarte ingrepen (niet bij deze subsidieaanvraag aangevraagd):

Startdatum: maart 2013
Einddatum: december 2013

Communicatie

De resultaten van het project worden op verschillende manieren gecommuniceerd om zo een zo breed mogelijk publiek te bereiken. Zo worden bewoners geïnformeerd door een stukje in het lokale blad/krant en via websites. Uiteindelijk wordt het plan in januari 2013 gepresenteerd voor alle geïnteresseerden en betrokkenen. Ook worden moderne media zoals Facebook gebruikt om jongere generaties te bereiken. Verder is alle informatie over het project "De Hoeve, een b(l)oeiend dorp en landschap" te lezen op de website www.imkervereininghaaksbergen.nl onder vereniging/projecten/versterking biodiversiteit.

Participatie

De nestkasten e.d. worden, voor zover mogelijk, op een zorgboerderij gemaakt, welke in het projectgebied gelegen is.
De basisschool in St.Isidorushoeve zal worden betrokken bij de planvorming (draagvlak en leerdoel) en de uitvoering (draagvlak)
Studenten van AOC-Oost kunnen een deel van de uitvoering op zich nemen (bijv. plantwerk).

Begroting

Kosten project: In rood aangegeven welk deel wij voor deze subsidieaanvraag van € 5000,- willen inzetten

Ingrep	Prijs per eenheid	Eenheid	Aantal	Prijs totaal
Kunstmatige oeverwaluwand	€ 75,-	meter	8+12	€ 1500,-
Graven poelen	€ 2500,-	stuks	2	€ 5000,-
Opwerpen zandbult	€ 2500,-	stuks	2	€ 5000,-
Ooievaarspaal neerzetten	€ 1000,-	stuks	1	€ 1000,-
Steenkast ophangen	€ 50,-	stuks	4	€ 200,-
Aanbrengen inheemse beplanting	€ 1,50	m2	375+375+500	€ 1875,-
Nestkasten Vliegenvanger/Grote gele kwikstaart ophangen	€ 15,-	stuks	5	€ 75,-
Nestkasten diverse vogelsoorten	€ 10,-	stuks	35	€ 300,-
Totaalprijs rode ingrepen				€ 5000,-
Totaal prijs				€ 15000,-

In een verdere uitwerking van het plan beschrijven wij hoe diverse elementen worden gerealiseerd. Zo kan een poel gegraven worden en het zand wat daar uitkomt worden gebruikt voor de zandbult (dit kan samen opgaan met de werkzaamheden voor de herstructurering van de Bolscherbeek welke door Waterschap Regge en Dinkel vanaf 2014 worden uitgevoerd.

Financiering

Er is nog geen gedeeltelijke financiering voor dit project (zie rode ingrepen). Aansluitend op dit project ligt het plan van waterschap Regge en Dinkel, hier is wel al financiering voor maar valt buiten ons project (zie zwarte ingrepen).

